

Ilpo Lapinmäki
Panu Moilanen
Maija Pihkola
Iina-Maria Piilinen
Katariina Remes

Behavioristinen, kognitiivinen, humanistinen ja konstruktiiivinen oppimiskäsitys

2006

	Yksilöinti	Motivaatio	Oppiminen
Behavioristinen oppimiskäsitys	Yksilöinti siten, että otetaan huomioon opiskelijan toiminnan taso. Palkkiot ja kuri yksilöidään.	Opiskelijan kiinnostuksia ja tarpeita ei hyväksytä sellaisenaan, vaan niitä pitää muuttaa ja manipuloida aina, kun siitä on etua. Motivaatio on <u>ulkoista</u> . Palkkiot voivat olla aineellisia, sosiaalisia tai tyydyttää muita tarpeita. Tarpeiden tyydyttäminen on oppimisen <u>seuraus</u> , ei edellytys oppimiselle niin kuin esim. humanistisessa ja konstruktiiivisessa oppimiskäsityksessä.	Painotetaan pirstaleista ja syy-seuraus oppimista. Pääpaino tiedon jakamisessa. Oppiminen on opiskelijan ulkoisen käyttäytymisen muuttumista ja vakiinnuttamista.
Kognitiivinen oppimiskäsitys	Tehvät mukautetaan opiskelijan kokemuksiin, elämän historiaan.	Tietäminen on motiivi sinänsä. Motivaatio on sisäistä.	Painopiste tiedon prosessoinnissa ja omaksumisessa. Oppiminen on sosiaalista.
Humanistinen oppimiskäsitys	Yksilöidään koko lähestymistapa opiskelijan tarpeiden ja yksilöllisyyden mukaan. (intuitiivisesti yhteisten kokemusten pohjalta)	Painotetaan opiskelijan sosiaalisia tarpeita ja kokemusten hankkimista. Motivaatio syntyy opiskelijassa itsessään.	Painopiste oivaltavassa oppimisessa ja ymmärtämisessä.
Konstruktiiivinen oppimiskäsitys	Yksilöllisyyden arvostamisen lisäksi huomioidaan opiskelijan oma aktiivisuus. <i>Behavioristisessa oppimiskäsityksessä ei käytännössä ole sijaa yksilölliselle opetuksen tasolla, vaan yksilö otetaan huomioon ainoastaan ehdollistamisessa. Muut oppimiskäsitykset sen sijaan suhtautuvat yksilöllistämiseen positiivisemmin jo opettamisen tasolla. Käytännössä tilanne on kuitenkin usein se, että idealististen oppimiskäsitysten ohella pitää ottaa huomioon käytännön rajoitteet – mm. resurssit – jolloin yksilöllistäminen saattaa jäädä kauniiden ajatusten asteelle.</i>	Motivaatio syntyy opiskelijassa itsessään ja perustuu opiskelijoiden aloitteisuuteen, omatoimisuuteen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen. <i>Behaviorismissa lähtökohtana on se, että opiskelija on motivoitumaton, ja motivaatio pitää tästä johtuen luoda ulkoapäin palkkioilla ja rangaistuksilla. Muissa oppimiskäsityksissä motivaation katsotaan olevan joko opiskelijassa sisäinrakennettu ominaisuus tai sellainen tekijä, joka pitää saada heräämään oppimiskokemuksen aikana – sitä ei voida tuoda opiskelijaan ulkoapäin.</i> <i>Esimerkki. 1) Henkilön työhön kuuluu paljon nostamista. Hän on jo pitkään kärsinyt selkäsärystä, jotka ovat lähes</i>	Pääpaino tiedon tulkinnassa ja merkitysten luomisessa. Opittujen tietojen ja taitojen aktiivinen soveltaminen käytäntöön. <i>Behaviorismissa tieto nähdään autonomisena, ulkoa opeteltavana kohteena. Muissa oppimiskäsityksissä tieto nähdään aina kontekstissaan siten, että sen liittäminen kokonaisuutseen, soveltaminen ja prosessointi ovat oppimisprosessin oleellisia komponentteja.</i> <i>Esimerkki: Behaviorismi. Fysiikan opetuksessa tarkastellaan täysin teoreettisia testivaroja ja niiden välillä vallitsevia voimia. Näiden voimien olemassaoloa ei voida käytännön tasolla todentaa mitenkään, koska useimmissa</i>

invalidisoineet hänet. Työfysioterapeutti kehottaa häntä opettelemaan uuden tavan nostaa taakkoja. Henkilö on motivoitunut oppimaan tämän uuden taidon päästäkseen eroon selkäsärystä. 2) Esimerkiksi tietokoneohjelman opettelussa tiettyjen taitojen hallitseminen on edellytys sille, että voidaan siirtyä opiskelemaan edistyneempiä ominaisuuksia. Tämä on esimerkki ohjelmoidusta oppimisesta.

tapauksissa koeasetelma on sellainen, ettei sitä voida reaalimaailmassa toteuttaa, vaan vallitsevien voimien olemassaolo todistetaan ainoastaan matemaattisin yhtälöin. Opettaja on opetettavan asian suhteen ylin auktoriteetti, jonka osaamista ei kyseenalaisteta.

Päämäärä

Behavioristinen oppimiskäsitys

Päästäkseen päämäärään opiskelija hallitsee alemman tason taidot ja tiedot. Pätevyys rakentuu hierarkkisesti.

Kognitiivinen oppimiskäsitys

Laajojen tietämysrakenteiden luominen ja hyödyntäminen. Sellaisten oppimisprosessien kehittäminen, jotka tukevat ja tehostavat opiskelijan suorituksia tulevaisuuden tilanteissa.

Humanistinen oppimiskäsitys

Luova ihminen, joka ymmärtää ja toteuttaa itseään sekä auttaa myös muita toteuttamaan itseään.

Konstruktiivinen oppimiskäsitys

Laadukas ja monipuolinen toiminta, joka edellyttää kriittistä, arvioivaa ja tulkitsevaa suhdetta tietoon.

Behaviorismissa osaaminen voidaan kvantisoida, mutta muissa oppimiskäsityksissä päämäärät ovat niin korkealla abstraktiotasolla, ettei niiden kvantitatiivinen mittaaminen ole käytännössä mahdollista eikä järkevää. Päämäärät riippuvat opeteltavista asioista ja opintojen alasta. Molempien perustyyppien mukaisilla päämäärillä on käytännön opetuksessa sijansa.

Esimerkki: Sähköturvallisuuden opiskelussa behavioristisen oppimiskäsityksen mukaisten päämäärien asettaminen ja niiden saavuttamisen säännöllinen, kvantitatiivinen mittaaminen on perusteltua kokonaisuuden kannalta, mutta esimerkiksi luovan toiminnan (esim. vaatesuunnittelu,

Opetus mielekkäänä, merkityksellisenä

Opetuksen integrointia ei pidetä tärkeänä, koska painopiste on sisältöjen ja taitojen lineaarisessa etenemisessä.

Ehdyttämistä ei saavuteta pelkästään ajatusten, sisältöjen tai uuden tiedon lisäämisellä. Merkitysten syntymiseksi on tunnettava käsitteiden ja taitojen hierarkkisuus. Käsitteet liittyvät toisiinsa ja niistä muodostetaan käsitteiden verkkoja.

Merkitys tai mielekkäisyys seuraa opetettavien asioiden integroimisesta ja opetuksen sisällön suhteuttamisesta yksilön henkilökohtaisiin tarpeisiin. Erityisesti painotetaan yleisiä inhimillisiä tarpeita, luovuutta ja osallistumista sekä yksilön tietoisuutta ympärillä olevasta maailmasta.

Merkityksen tarkastelu rajoittuu yksittäisten tietoa-ainesten käsittelyyn ja hierarkian eri vaiheiden ymmärtämiseen. Taustalla ovat opetettavien aikaisemmat tiedot ja kokemukset opetettavasta ilmiöstä.

Konstruktiivisen ja kognitiivisen oppimiskäsityksen näkemykset merkityksistä ovat toistensa lähekkäisiä. Voisi kuitenkin ajatella, että kognitiivisessa oppimiskäsityksessä merkitysten väliset suhteet on viety korkeammalle abstraktiotasolle mm. oppimiskäsitykselle ominaisten skeemojen käsitteen avulla.

Esimerkki: Tenniksen pelaamisen opettaminen ja opettelu. Tenniksen aloitusyötyä opetetaan hyvin usein behavioristisesti jakaen se selkeisiin, toisiaan seuraaviin osiin. Edistyneempien oppijoiden kyseessä ollen uuden oppiminen voidaan kytkeä aiempiin opittuihin: esim. rystelyönti voidaan nähdä normaalin suoran lyönnin varianttina (kognitiivi-

Aktiivisuus, osallistuminen

Opiskelija on suhteellisen passiivinen tiedon vastaanottaja, jonka on seurattava ohjeita. Käyttäytymistä muovataan, ei ohjata.

Opiskelija on havaitseva ja omaa toimintaansa ohjaa.

Opiskelija hyödyntää kokemuksiaan ja suhteuttaa oppimansa ympäristöönsä.

Opiskelijan aktiivinen osallisuus on arvo sinänsä.

Ainakin yliopiston perusopintojen kursseilla, joilla on pahimmassa tapauksessa jopa satoja opiskelijoita, behavioristinen oppimiskäsitys elää ja voi hyvin. Ryhmäkokojen pienentyessä aine- ja syventävissä opinnoissa ryhmäkoot pienenevät, jolloin myös opiskelijoiden parempi huomioon ottaminen yksilöinä on mahdollista. Onneksi ammatti- ja ammattikorkeakouluissa kaikki on paremmin. (Tai ainakin osa ryhmästä päätyi tähän näkemykseen voimakkaan ja syvällisen itsereflektion kautta.)

Opiskelijan aktiivisuuden merkitys oppimisprosessin kannalta vaihtelee jonkin verran myös "moderneimmissa" oppimiskäsityksissä: kun konstruktiivisessa oppimiskäsityk-

kirjallisuus jne.) aloilla behaviorististen päämäärien asema taas on merkittävästi heikompi.

nen oppimiskäsitys). Erilaisten tenniksen aloituslyöntimahdollisuuksien näyttäminen ja keskustelu siitä, mikä niistä on paras ja miksi (humanistinen oppimiskäsitys).

sessä oppijan aktiivisuus on arvo sinänsä, mutta humanistisessa oppimiskäsityksessä oppijan aktiivisuus hänen kokemuksiensa kautta on interaktiivisen oppimisprosessin oleellinen osa.

	Tavoitteet	Opetuksen ohjailu	Systemaattisuuden aste
Behavioristinen oppimiskäsitys	Keskitytään yksittäisiin tietoihin ja taitoihin sekä yhteisöllisesti määriteltyihin persoonallisiin ja sosiaalisiin käyttäytymispiirteisiin.	Opettajakeskeinen. Opettajat määräävät, mitä opiskelijat tekevät. Sosiaalisia suhteita ei pidetä tavoitteina, vaan hyödynnetään keinoina. Opettajien antamalla palautteella keskeinen merkitys.	Määritellään hyvin tarkasti opetuksen menetelmät. Systemaattisuutta korostetaan. Ohjelmoitua materiaalia pidetään hyvänä.
Kognitiivinen oppimiskäsitys	Painopiste kokonaiskehityksessä. Sosiaalinen vuorovaikutus on eriytymisen, älyn ja loogisen ajattelun kehittämisen väline.	Yksilökeskeinen. Opettaja avustaa opiskelijaa ja ohjaa häntä oppimaan, etsimään ja löytämään. Luokan rakenne mahdollistaa ja suosii itseohjautuvuutta.	Opetus etenee systemaattisesti, mutta oppimisympäristö on riittävän vapaa etsimiseen ja löytämiseen.
Humanistinen oppimiskäsitys	Keskitytään sosiaaliseen kehitykseen, viestintätaitoihin sekä herkkyyteen tajuta kauneutta ja muita humanistisia arvoja. Optimaalinen suhde ympäristön kanssa – ei sopeutuminen.	Yksilökeskeinen. Opettaja tukee opiskelijan oppimista oppimista painottamalla tekemällä oppimista ja henkilökohtaistamalla opetusta. Opiskelijalla valinnan vapaus. Suositaan kokeilunhalua ja luovuutta. Edistetään sosiaalista oppimista.	Korostetaan toisaalta opiskelijan vapautta toisaalta opetusta normittavia sääntöjä. Opetuksessa on otettava huomioon oppimistulokset ja opetuksen sopeuttaminen opiskelijan tarpeisiin. Lisäksi opettajan tulee tuntea herkästi opiskelijoiden älylliset, emotionaaliset ja sosiaaliset tarpeet.
Konstruktiivinen oppimiskäsitys	Tavoitteena luova ongelmanratkaisu. Ajattelun ja toiminnan systemaattisuus. <i>Behaviorismin tavoitteet määräytyvät yhteisön lähtökohdista, ja yksilölliset tavoitteet sekä yksilön ja hänen tunteidensa huomioon ottaminen puuttuvat. Konstruktivisesta kognitiivisen oppimiskäsityksen kautta humanistiseen oppimiskäsitykseen mentäessä tiedollisten tavoitteiden merkitys vähenee ja yksilön kokonaisvaltaisen kehittymisen tavoitteiden merkitys kasvaa.</i>	Yksilökeskeinen. Opettaja luo opiskelijoiden yksilöllisiä oppimisprosesseja tukevia oppimistilanteita. Keskeistä opettajan ja opiskelijoiden välinen vastavuoroinen vuorovaikutus. <i>Erottavaksi tekijäksi muodostuu jako yksilö- ja opettajakeskeisyyden välillä. Behaviorismissa opettaja on opettaja, joka vastaa opetuksen tuloksista, ja muissa oppimiskäsityksissä opettaja on ohjaaja, joka toimii oppimisprosessin mahdollistajana.</i>	Suositaan joustavia oppimisympäristöjä, jotka mahdollistavat riittävän ongelma- ja opiskelijälähtöisyyden. <i>Behaviorismissa sekä opetuksen että oppimisen oletetaan olevan systemaattista. Kognitivismissa opetuksen systemaattista, mutta myös opiskelija itseohjautuvuuden arvo tunnustetaan ja sosiaalista oppimista pidetään arvokkaana oppimisen muotona. Konstruktivisessa ja humanistisessa oppimiskäsityksessä opiskelijan omat valinnat ovat erittäin keskeisessä roolissa oppimisprosessin muotoutumisessa.</i>

Opetuksen menetelmä

Behavioristinen oppimiskäsitys

Puolletaan yksityiskohtaisia opetusmenetelmiä ja opetusseurantoja, joiden avulla kehitetään taitoja ja spesifejä tietoja. Tietokonetta ja muuta teknologiaa käytetään opettajan apuna.

Kognitiivinen oppimiskäsitys

Opetuksessa pyritään laajoihin opintokokonaisuuksiin. Materiaalit ja opinto-ohjelmat on laadittu kognitiivisten perustaitojen kehittämiseksi, esim. luokittelu, säilyttäminen, kuvittelu ja ongelmanratkaisu.

Humanistinen oppimiskäsitys

Painotetaan integroituja projektiopintoja. Tärkeää on hyväksyä jatkuva yhteiskunnallinen muutosprosessi ja oppia oppimaan.

Konstruktiivinen oppimiskäsitys

Opiskelijan oppimisprosessissa ovat keskeisiä sosiaalinen vuorovaikutus, yhteistoiminnallinen oppiminen ja merkitysten neuvottelu. Oppimateriaalit ovat tärkeitä opiskelijan tietorakenteiden muodostumisessa.

Humanistisessa oppimiskäsityksessä pyritään integroimaan tietoja ja taitoja monelta eri alalta ja yhdistämään se oppimisprosessiksi, jossa aidolla oppijoiden yksilöllisillä kokemuksilla ja käytännön palautteella (esimerkiksi projektin onnistuminen/epäonnistuminen) on merkittävä rooli opiskelijan kokemusten ja oppimisen muovaajana.

Oppimisen arviointi

Huomio kiinnitetään opetuksessa annettujen tietojen toistamiseen. Saavutettujen oppimistulosten arviointi tapahtuu määrällisesti ja kohdistuu sellaisen käyttäytymisen muutokseen, joka näkyy opiskelijan suoritukseena.

Arviointi kohdistuu tietämyksen muutoksiin ja niihin liittyviin prosesseihin.

Itsekritiikin ja itsearvioinnin korostaminen.

Oppimisen arviointiin osallistuvat opettaja, opiskelija ja opiskelijatoverit yhdessä. Arvioinnin kohteena on oppimisprosessi, muutos ja lopputulos. Arviointi on pääosin laadullista ja tapahtuu mahdollisimman luonnollisissa olosuhteissa.

Behaviorismissa arviointi on ulkoista ja usein kvantitatiivista. Muissa oppimiskäsityksissä arvioijien kenttä on laajempi ja myös oppijan oma käsitys osaamisensa muutoksesta on keskeisessä asemassa. Arviointi on myös tyypillisesti kvalitatiivista kvantitatiivisen sijaan.